

УДК 334. 06

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ

Єрмоленко О.Г., Мангер В.М.

*Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского, Симферополь, Украина
E-mail: ectheortnu@gmail.com*

Зроблено аналіз руху прямих інвестицій, що надійшли від нерезидентів в економіку Автономної Республіки Крим, а також надійшли від підприємств-резидентів автономії в економіку інших країн світу.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, прями інвестиції, державне регулювання, інвестиційний клімат.

ВСТУП. Економічні перетворення, які відбуваються у національній економіці, беззаперечно вказують на необхідність розробки і застосування нових підходів до розвитку інвестиційного процесу в країні. Адже інвестиційна діяльність є тією вирішальною ланкою в економічній політиці держави, активізація якої дозволить забезпечити економічне зростання та зросту соціального ефекту, збалансувати макроструктури.

Завдання активізації надходжень інвестицій актуальні як в Україні, так і в усьому світі. Питанням виявлення і ефективного залучення інвестиційних ресурсів присвячені роботи таких відомих вчених як Осауленко О., Бельський П., Новікова О., Мікула Н., Пересада А. [1,2,3,4]. Разом з тим, проблема підвищення ефективності інвестиційної діяльності є актуальною, і вимагає подальших досліджень.

Постановка завдання. Мета роботи полягає в аналізі надходження та руху прямих інвестицій, що надійшли від нерезидентів в економіку Автономної Республіки Крим, а також які внесені підприємствами-резидентами автономії в економіку інших країн світу за видами економічної діяльності. Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно було вирішити наступні завдання: здійснити аналіз інвестиційних процесів в АРК; зробити фінансовий аналіз надходження іноземних інвестицій в АРК; надати пропозиції по активізації інвестиційної діяльності в АРК.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За останні роки в республіці спостерігались позитивні тенденції інвестиційної діяльності. В порівнянні з 2000р. обсяг капіталовкладень у звітному році зріс майже у 5,0 разів, кількість підприємств, що інвестуються – у 4,1 раза, концентрація капіталу на одному підприємстві – на 32,1%. [5].

Інвестиційне співробітництво автономії з закордонними країнами дозволяє входити у десятку найбільш інвестиційно привабливих регіонів країни. За обсягами іноземних інвестицій, які надійшли в автономію, республіка займала останні 10 років 8–9 місця.

В економіку Автономної Республіки Крим іноземними інвесторами вкладено 117,5 млн.дол. США прямих інвестицій, що становить 87,8% від надходжень 2008р. З країн СНД надійшло 72,9 млн.дол. (62,0% загального обсягу), з країн ЄС – 30,8 млн.дол. (26,2%), з інших країн світу – 13,8 млн.дол. (11,8%).

У той же час капітал нерезидентів зменшився на суму 10,0 млн.дол. У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу з урахуванням його переоцінки, утрат і курсової різниці (мінус 7,7 млн.дол.) за 2009р. становив 96,3 млн.дол., у 2008р. спостерігалось зменшення обсягів прямих інвестицій на 104,1 млн.дол.[6,7].

Основними формами залучення капіталу були грошові внески, які становили 111,5 млн.дол. (94,9% загального обсягу прямих інвестицій), внески у вигляді рухомого та нерухомого майна – 1,9 млн.дол. (1,6%).

На протязі 2009р. найактивніше співробітничали з підприємцями АР Крим інвестори Російської Федерації: сума одержаних прямих інвестицій, що надійшла за 2009р., склала 66,6 млн.дол. (обсяг збільшився на 34,9%), Франції – 7,3 млн.дол. (у 2,2 раза), Кіпру – 7,3 млн.дол. (на 9,8%), Віргінських островів, Британських – 6,2 млн.дол. (на 14,2%), Сполученого Королівства – 4,4 млн.дол. (на 6,5%).

За цей же період обсяг інвестицій від підприємців Німеччини зменшився на 2,5 млн.дол, Белізу та Італії – на 1,2 млн.дол. та 1,0 млн.дол. відповідно.

Протягом 2009р. переважно прямі іноземні інвестиції надходили на підприємства, що займаються будівництвом – 55,1 млн.дол. (обсяг збільшився на 35,0%); діяльністю транспорту та зв'язку – 11,1 млн.дол. (на 16,4%); операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям – 10,1 млн.дол. (на 10,4%); оптовою та роздрібною торгівлею – 7,0 млн.дол. (на 52,8%); промисловим виробництвом – 5,4 млн.дол. (на 4,4%) [6,7].

Обсяг інвестицій зовнішньо-економічної діяльності в АР Крим 2010. Становить 718,4 млн.дол. У звітному році у порівнянні з 2000р. спостерігається зростання обсягу капіталовкладень майже у 5,0 разів, з 2008р. – на 15,5%, проте у 2008р. відбулося зменшення інвестування проти попереднього року на 12,2%. (рис. 1).

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в економіку АР Крим (млн.дол. США).

За 2009 рік зросла частка обсягу прямих іноземних інвестицій із країн СНД і становить на початок 2010р. 41,6% загального обсягу інвестицій, у той же час на 3,1 в.п. зменшилась питома вага інвестицій з країн ЄС (рис. 2).

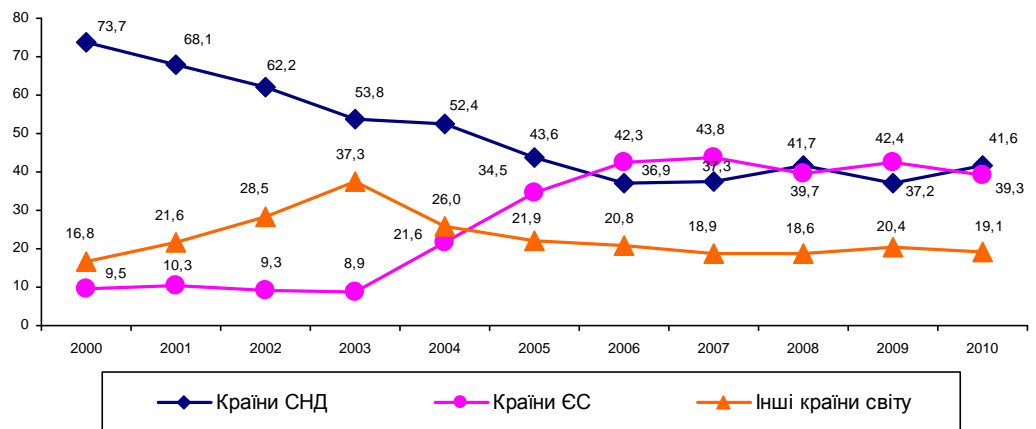
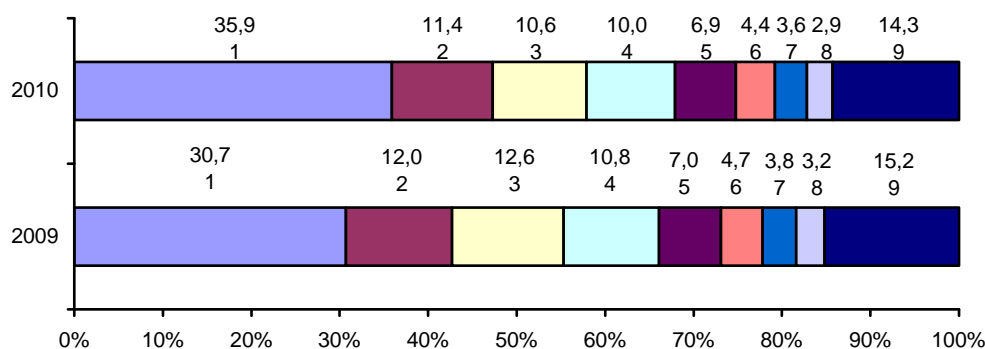

Рис. 2. Питома вага прямих іноземних інвестицій з країн СНД та інших країн світу в 2009 р.

Інвестиції у республіку надійшли з 50 країн світу, станом на 1 січня 2010р. найбільший внесок здійснено нерезидентами з Російської Федерації – 257,6 млн. дол. (35,9% загального обсягу), Кіпру – 81,9 млн.дол. (11,4%), Німеччини – 76,1 млн.дол. (10,6%), Сполученого Королівства – 71,8 млн.дол. (10,0%), Віргінських Островів, Британських – 49,8 млн.дол. (6,9%), Сейшел – 31,3 млн.дол. (4,4%), США – 25,9 млн.дол. (3,6%), Узбекистану – 20,5 млн.дол. (2,9%). [6,7].

Починаючи з 2000р. посилилось співробітництво з Кіпром, з 2001р. – з Віргінськими Островами, Британськими, в 2004–2005рр. – з Німеччиною, з 2007р. – з Індією, Данією, Британською територією в Індійському Океані та Гібралтаром. (рис. 3).

Протягом останнього десятиріччя першість по вкладенню іноземного капіталу в розвиток економіки АР Крим належить Російській Федерації, в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій її доля щорічно складала більше 30,0%, на 01.01.2002р. – 50,9%, на 01.01.2010р. – 35,9%.

1. Російська Федерація	4. Сполучене Королівство	7. США
2. Кіпр	5. Віргінські Острови	8. Узбекистан
3. Німеччина	6. Сейшели	9. Інші країни

Рис. 3. Структура обсягів прямих іноземних інвестицій з країн світу.

Як свідчить аналіз сфери іноземного інвестування, іноземні інвестори вкладають кошти в рентабельні та некапіталоємні галузі економіки, які забезпечують швидку окупність капіталу.

За підсумками 2009р. значні обсяги іноземних інвестицій зосереджені в будівництві (29,6%), промисловості (17,8%), в організаціях, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям (15,0%), готельному та ресторанному комплексі (11,2%), транспорті та зв'язку (10,9%), сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (8,3% загального обсягу прямих інвестицій у республіку).

На підприємства будівництва Автономної Республіки Крим від інвесторів надійшло 212,6 млн.дол. Майже всі обсяги іноземних інвестицій, що поступили у сферу будівництва, зосереджені у містах Сімферополі – 65,2% усіх інвестицій у будівництво, або 138,6 млн.дол. та Ялті – 33,1% (70,4 млн.дол.). При цьому більша частина (72,5%) інвестицій надійшла у цю сферу від підприємців Російської Федерації, 9,8% – від інвесторів Кіпру, 5,4% – з Угорщини та 4,9% – з Австрії.

У 2004–2007рр. просліджувалася зацікавленість іноземних інвесторів промисловістю автономії, і в ці роки питома вага інвестицій у галузь складала 24–33%, у 2008р. – 19,7%. На початок 2010р. обсяг прямих інвестицій у промислові підприємства знизився проти попереднього року на 1,9 в.п. і склав 127,6 млн.дол.[6].

Частка інвестицій у добувну промисловість за станом на 01.01.2010р. склала 3,8% від усіх капіталовкладень у промисловість. У звітному році інвестиції у добувну промисловість зросли на 23,7% і становили 4,9 млн.дол.

За підсумками 2009р. у міжнародному інвестиційному співробітництві приймають участь 81 промислове підприємство Криму та підприємці з 24 країн світу.

Основний обсяг капіталовкладень надійшов від інвесторів Німеччини, їх вклад в економіку галузі на 1 січня 2010р. склав 73,1 млн.дол. (57,3% загального обсягу прямих іноземних інвестицій, що поступили в промисловість), Кіпру – 13,8 млн.дол. (10,9%), Франції – 13,3 млн.дол. (10,4%), Сполученого Королівства – 13,1 млн.дол. (10,3%), США – 3,5 млн.дол. (2,8%).[7].

Вкладення іноземного капіталу є одним із стимулюючих факторів розвитку промисловості на півострові.(рис. 4).

За підсумками 2009р. індекс промислової продукції порівняно з попереднім роком становив 82,7%. У добувній промисловості у 2009р. відставання від рівня виробництва 2008р. становило 10,1%. У переробній промисловості порівняно з 2008р. темп росту продукції становив 81,5%. Не досягнуто рівня виробництва попереднього року в усіх основних видах діяльності переробної промисловості, більш за все – у виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції, де індекс продукції за 2009р. становив 53,2%. На підприємствах хімічної та нафтохімічної промисловості відставання від рівня виробництва 2008р. становило 15,0%, у машинобудуванні – 28,5%. На підприємствах з виробництва електроенергії індекс промислової продукції за 2009р. становив 76,6%.

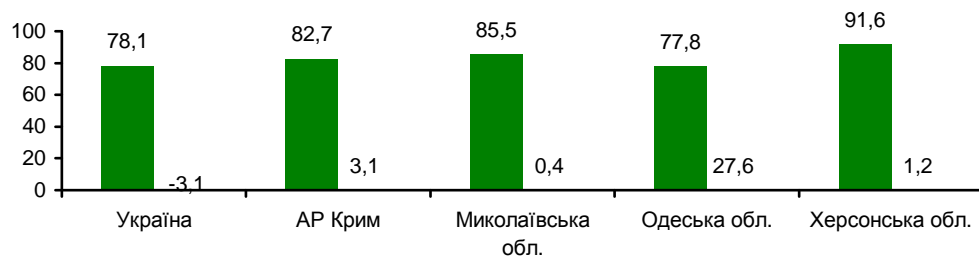

Рис. 4. Індекси промислової продукції в порівнянні з окремими регіонами України (2009 р. у відсотках до попереднього року).

Інвестиційна активність сприяє подальшому більш ефективному розвитку курортно-оздоровчого, туристського та готельного комплексу Криму. Значні капіталовкладення здійснюються в будівництво комфортабельних, дорогих об'єктів розміщення курортників. Надходження іноземного капіталу в готельний комплекс станом на 1 січня 2010р. склало 80,8 млн.дол., або 11,2% загального обсягу прямих інвестицій в республіку. За останні роки відмічається тенденція росту по введенню в дію готелів, і найбільшу кількість місць у готелях було введено у 2008р. – 585 місць та у 2009р. – 899 місць.

Від формування транспортної структури цілком залежить розвиток основних рекреаційних зон Автономної Республіки Крим. Надходження іноземного капіталу в розвиток транспорту та зв'язку в АР Крим на 01.01.2010р. склало 78,4 млн.дол., або 10,9% загального обсягу вкладень в республіку. Більшу частину інвестицій спрямовано інвесторами на розвиток послуг подорожувань у містах Ялті – 48,3 млн.дол. (74,6%), Алушті – 9,9 млн.дол. (15,2%), Судаку – 3,8 млн.дол. (5,8%).

У розвиток транспортних підприємств м.Сімферополя вкладено 6,7 млн.дол. (8,5% загального обсягу вкладень у галузь). Значна частина іноземних інвестицій

надійшла від підприємств Віргінських Островів, Британських – 52,8%, Кіпру – 20,9%, Російської Федерації – 18,0%.

На підприємства, що займаються охороною здоров'я та соціальною допомогою, надійшло 59,7 млн.дол., або 8,3% усіх прямих інвестицій. Найбільший обсяг іноземних інвестицій, що надійшли в сферу охорони здоров'я, зосереджено у містах–курортах: Ялті – 59,8% інвестицій, або 35,7 млн.дол., Євпаторії – 21,9% (13,1 млн.дол.), Алушті – 14,5% (8,7 млн.дол.). Прямі іноземні інвестиції надійшли переважно з країн СНД: Узбекистану – 34,2%, Російської Федерації – 33,8% та Білорусі – 21,6%, з Кіпру надійшло 9,6% інвестицій.

АРК входить у десятку найбільш інвестиційно привабливих регіонів країни. (рис.5).

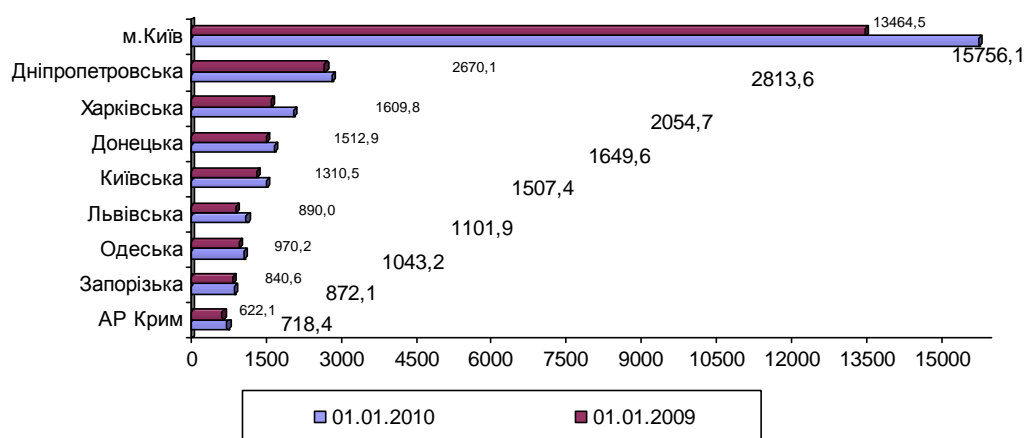

Рис. 5. Розподіл прямих іноземних інвестицій за окремими регіонами України (млн.дол. США).

За обсягами іноземних інвестицій, які надійшли в автономію, серед регіонів України республіка займала останні 10 років 8–9 місця (у 2001р. – 7 місце), два останніх роки – дев'яте місце після м.Києва (за станом на 01.01.2010р. – 39,4%), Дніпропетровської (7,0%), Харківської (5,1%), Донецької (4,1%), Київської (3,8%), Львівської (2,8%), Одеської (2,6%) та Запорізької (2,2%) областей. [7].

Питома вага інвестицій АР Крим в загальному обсязі прямих інвестицій в Україну складає, як і у минулому році, 1,8% і це найнижчий показник за останні 10 років, найвищий був за 2009р. – 3,9%.

ВИСНОВКИ. За останні роки в республіці спостерігались позитивні тенденції інвестиційної діяльності. В порівнянні з 2000р. обсяг капіталовкладень у звітному році зріс майже у 5,0 разів, кількість підприємств, що інвестуються – у 4,1 раза, концентрація капіталу на одному підприємстві – на 32,1%.

Інвестиційне співробітництво автономії з закордонними країнами дозволяє входити у десятку найбільш інвестиційно привабливих регіонів країни. За обсягами

іноземних інвестицій, які надійшли в автономію, республіка займала останні 10 років 8–9 місця.

За питомою вагою прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі по Україні серед південних регіонів АР Крим випереджає Херсонську та Миколаївську області, але уступає Одеській.

Протягом останнього десятиріччя першість по вкладенню іноземного капіталу в розвиток економіки АР Крим належить Російській Федерації, в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій її доля щорічно складала більше 30,0%. Також, до Російської Федерації здійснювались найбільші експортні та імпорتنі поставки товарів (у 2009р. 32,9% та 17,2% відповідно).

Повноцінне функціонування економіки жодної країни не може відбуватися без розвинутої системи зовнішньоекономічних зв'язків. Включення національної економіки в систему світових господарських процесів позитивно впливає на розвиток економіки країни, сприяє підвищенню технічного рівня виробництва. Економічна активність інвесторів автономії за межі України за попередні п'ять років досить незначна, лише за 2009р. з Автономної Республіки Крим в економіку б країн світу спрямовано 2,3 млн.дол. прямих інвестицій.

Пожвавлення інвестиційних процесів має бути зміцнене державними діями, спрямованими на стимулювання довгострокового інвестування, зокрема на: переорієнтацію виробництва з випуску продукції, яка реально забезпечується споживчим попитом; проведення активної політики ресурсозбереження; вдосконалення відносин між державою і суб'єктами підприємницької діяльності. Виходячи з цього, подальше нарощування інвестиційної активності, й надалі, залишається вагомим чинником стабілізації та вирішення основних соціальних завдань, підвищення рівня життя населення України.

Список літератури

1. Беленький П.Ю. Самофінансування та інвестиційні програми промислових компаній / П.Ю. Беленький // *Форми власності і методи управління*. – К., 1993. – С. 4-13.
2. Беленький П.Ю. Конкурентність на транскордонних ринках / П.Ю. Беленький, Н.А.Мікула, Є.С. Матвеев. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с.
3. Інформаційне забезпечення державного та регіонального соціального управління / О.Г. Осауленко, О.Ф. Новікова, Н.С. Власенко та ін. – Київ – Донецьк: ІЕП НАН України, Держкомстат України, 2004. – 656 с.
4. Соціальна захищеність населення України / О.Ф. Новікова, О.Г. Осауленко, І.В. Калачева та ін. – Донецьк – Київ: ІЕП НАН України, Держкомстат України, 2001. – 360 с.
5. Інвестиції та будівельна діяльність в Україні у 1995-2009 рр.: Статистичний збірник / Держкомстат України; Відповідальна за випуск Н.Г. Луценко. – Київ, 2009. – 261 с.
6. Зовнішньоекономічна діяльність АР Крим за 2009р.: Економічна доповідь / Головне управління статистики в АР Крим. – Сімферополь, 2010. – 20 с.
7. Статистика зовнішньої торгівлі / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Ермоленко А.Г., Мангер В.Н. Активизация инвестиционной деятельности в Автономной Республике Крым/ А.Г. Ермоленко, В.Н. Мангер// Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и управление. – 2011 – Т. 24(63). № 1 - С. 46-53.

В статье выполнен анализ движения прямых инвестиций, поступивших от нерезидентов в экономику Автономной Республики Крым, а также поступивших предприятиями-резидентами автономии в экономику других стран мира по видам экономической деятельности.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, прямые инвестиции, государственное регулирование, инвестиционный климат.

Ermolenko A.G., Manger V.N. Promotion of Investment activities in the Autonomous Republic of Crimea / A.G. Ermolenko, V.N. Manger // Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. – Series: Economy and Management. – 2011 - Vol. 24(63), № 1 – P. 46-53.

The analysis of the direct investments' cash flow brought by foreign companies to Autonomous Republic of Crimea is carried out in this article. The analysis of investments made by domestic companies to foreign economics regarding the kind of activity, countries and regions is also included.

Keywords: Investment activities, direct investments, government regulation, investment climate.

Статья поступила в редакцию 20. 12. 2010 г.